

EGY KOZMOGRÁFIAI ATLASZ KÜLÖNLEGESSÉGEI

KINCSEK GRÓF SZÉCHÉNYI FERENC KÖNYVTÁRALAPÍTÓ TÉRKÉPGYŰJTEMÉNYÉBŐL



A nemzeti könyvtár alapítója, gróf Széchényi Ferenc gyűjteményei felajánlásával egyidőben vállalta az egyes gyűjtemények katalógusainak elkészítését és kiadását is. Így történt ez a könyv- és a kéziratgyűjtemény esetében, a térképgyűjtemény katalógusa azonban, bár írásos források alapján tudjuk, hogy készítése a nyomdai munkálatokig jutott, mégsem jelent meg, sem a gróf életében, sem a későbbi évtizedekben.

A Térképtár e hiány pótlására vállalkozva, az elmúlt években a több ezer darabos gyűjtemény leírásai munkálataival, mint egyik fő feladatával foglalkozott. E munkák során részleteiben megismertük a gyűjteményt, és világossá vált, mily sok értékes, a hazai és az egyetemes térképtörténeti múltnak mennyi fontos és ritka térképművét, atlaszát tartalmazza.

A gondolat, egy kiállítás-sorozattal bemutatni ezen értékeket, ekkor keletkezett, hiszen joggal véltük úgy, hogy a sokfajta és számtalan különleges, nagy értékű és fontosságú alkotást érdemes lenne minél nagyobb számban a nagyközönséggel is megismertetni, amit egyetlen kiállítás keretében aligha lehetne megtenni.

A sorozat első kiállításán a gyűjtemény olyan térkép- és atlaszkülönlegességeit mutattuk be, amelyek a tematikus térképezés korai 17-18. századi időszakából származnak. Így vízrendezési térképeket (J. B. Veeris 1641-es Haarlemi-tó lecsapolási terve; Th. Badeslade térképe a kelet-angliai Great Ouse vízrendszerének rendezéséről), fontos geodéziai tematikájú műveket (J. B. B. d'Anville Peru-térképe, 1751; J. G. Doppelmayer világtérképe 1720–22), és 18. századi alapítású városok, Karlsruhe, Philadelphia, New Ebeneser térképkülönlegességeit is.

A gyűjtemény gazdag anyagából történelmi és bibliai tárgyú alkotásokat is válogattunk. Így többek között a neves csillagász, Hell Miksa térképkülönlegességét, az Anonymus-Gesta alapján készített honfoglaláskori Magyarország-térképet és Jan Luyken művészi kvalitásokkal bíró látképi hatású bibliai témájú egyedi térképét is. Látható volt e

kiállításon az ókori Pompei térképe, az ásatások korai időszakában feltárt városrészek művészi színvonalú alkotása, F. Piranesi kiadásában, ahogy Ph. Buachenak, a 18. századi kartográfia egyik vezető alakjának hegységrendszereket bemutató atlaszkülönlegessége is. A korai közlekedési térképek tematikát, egy 18. század közepi francia atlasz képviselte, amelyet az utazókat segítő gazdag tartalma okán joggal tekinthetünk a mai autóatlaszok előfutárának.


Második kiállításunk, amely 2012. év végéig volt megtekinthető, egy igazán különleges térképfajtát, a hajózási térképet mutatta be. A grófi alapgyűjteményben található mintegy 300 hajózási térkép elsődlegesen 17-18. századi kiadvány, holland, francia, angol műhelyek alkotásai, de német, dán, olasz és spanyol térképek is megtalálhatók benne. Az ezekből válogatott anyag az európai hajózási térképek történetének fontos dokumentumait képviselik. Így 17-18. századi holland kiadók olyan jelentős alkotásait, mint Henrick Doncker hajózási világtaszát és Földközi-tenger-atlaszát, vagy épp a 18. századi vezető amszterdami kiadó, a Van Keulen cég számos, a Föld különböző óceánjait és tengereit bemutató hajózási térképeit. De látható volt a kiállításon a német C. Niebuhr Vörös-tenger-térképe, amely a tenger első, felmérésen alapuló alkotása, továbbá a Kaszpi-tenger első, orosz felméréseken alapuló holland térképe, a 18. századi amszterdami kiadó, a Covens-Morier cég kiadványa, miként a Nápolyi Királyság 1792-ben elkészült pompás hajózási atlasza is, amely ugyancsak több éves tengerfelmérés eredményeképp született a kor neves olasz kartográfusa, G. A. Rizzi Zannoni irányítása alatt.

Sorozatunk következő kiállítása terveink szerint 2013 tavaszán nyílna meg. Ez alkalommal az alapítói gyűjtemény hungarica térképeit és atlaszait szándékozunk bemutatni. A gyűjtemény ezen része, bár mennyiségét tekintve csupán mintegy 15-20 százalékát alkotja az egykori grófi térképgyűjteménynek, a magyar kartográfia-

történet számos értékét vagy épp alpművét foglalja magába, mindazokat a műveket és kiadványokat, amelyekhez Ferenc grófnak sikerült, megbízottjai vagy ügynökei segítségével, a 18. század utolsó

évtizedeiben hozzájutnia és gyűjteményét a hazájára gyarapítania.

Danku György
danku.gyorgy.at.oszk.hu




GOLFO DI NAPOLI

Egy Kozmográfiai Atlasz különlegességei 2.

Hajózási térképek gróf Széchenyi Ferenc könyvtáralapító térképgyűjteményéből

A kiállítás megtekinthető 2012. június 16-tól december 22-ig
az Országos Széchényi Könyvtár Térképtárában
keddtől péntekig 9.00-17.00, szombaton 9.00-14.00 között.

 BUDAPEST, BUDAVÁRI PALOTA „F” ÉPÜLET (06) 1 224 3746 [FACEBOOK.COM/NEMZETIKONYVTAR](https://www.facebook.com/nemzetikonyvtar) PR@OSZK.HU OSZK.HU